

RIZIKOVÁ SPOLEČNOST Na cestě k jiné moderně (Ulrich Beck)

Klíčová slova: riziková společnost, environmentální problémy, finanční krize, terorismus, globalizace

Shrnutí:

Ulrich Beck přichází v tomto textu s velmi zajímavým konceptem tzv. rizikové společnosti. Tento výraz má vystihnout povahu současné společnosti, která se vinou svých vlastních rozhodnutí (týkajících se např. nukleární energie, genových technologií apod.) zcela dobrovolně vydává napospas nejisté budoucnosti. Tato společnost má pouze velmi omezené možnosti, jak nově vyprodukovaná nebezpečí kontrolovat a autor proto vznikající rizika považuje za *contradictio in adiecto*.

Autor rozlišuje ve světové rizikové společnosti 3 hlavní oblasti, respektive osy konfliktů. První osou je osa ekologických konfliktů, druhou osou jsou globální finanční krize a třetí osu představuje, v současnosti asi nejdiskutovanější, hrozba globálních teroristických sítí. Jmenované hrozby mají společný svůj globální charakter, tedy to, že určitým způsobem ovlivňují životy všech obyvatel na Zemi (ač v různé míře). I přesto, že jsou jejich viníci či příčiny často silně koncentrováni v určitých regionech, působí tyto problémy ve výsledku integračně. Obyvatele různých koutů světa spojuje fakt, že jsou všichni svým způsobem obětmi těchto globálních rizik, což poněkud paradoxně přispívá k formování celosvětového společenství – světové rizikové společnosti.

V dalších pasážích textu pak Beck hlouběji rozebírá problematiku teroristických hrozeb, jež získala na aktuálnosti a naléhavosti zejména „díky“ událostem spojeným s 11. zářím. Upozorňuje znovu na fakt, že obavy, které s tímto datem získaly ve světové společnosti reálný rozměr, nezapůsobily antiglobalizačně, jak teroristé zamýšleli, ale naopak posunuly svět do naprosto nové fáze globalizace. Snaha o zastavení procesu globalizace tak její průběh opět jen urychlila. Hlavní vinu za teroristické útoky na Spojené státy nese podle Becka neoliberalismus, který nebyl schopen dostát svým, jak se ukázalo falešným, příslibům.

V důsledku útoků neztrácí stát jako instituce svůj význam, ale naopak tohoto významu opět nabývá a to na úkor nadnárodních organizací. Jediným východiskem ze vzniklé situace je ale právě realizace spolupráce na nadnárodní úrovni. Tyto dva zdánlivě protichůdné procesy si však podle Becka navzájem neodporují. Pojmy suverenity a autonomie podle něj nemusí vždy představovat totéž, jak je tomu u klasických národních států, ale lze je vnímat i dvojace. Částečné snížení autonomie zvyšuje státu možnosti prosadit se na mezinárodním poli, což může ve svém důsledku vést i k posílení jeho politické suverenity.

Vzhledem k argumentům uvedeným výše je tedy podle Becka zásadním úkolem světové společnosti překonat ideu národního státu a nahradit ho státem kosmopolitním. V oblasti sociálních věd je pak stejně důležité vystřídat již nepostačující paradigma metodologického nacionalismu ideou metodologického kosmopolitismu.

Vlastní hodnocení:

S autorem nesouhlasím v tvrzení, že oproti minulosti se „každodenní život stal nebezpečnějším“. „Každodenním“ rizikům je lidstvo vystavováno odpradávná a troufám si říci, že tento druh rizik s sebou dnes již nenese takové následky jako dříve. Ústřední myšlenkou celého textu je ale myšlenka poněkud jiná. Ta tvrdí, že rizika spjatá s prudkým urychlením rozvoje v posledních desetiletích narůstají (respektive narůstá jejich celková síla a prostorový dopad). Toto již nelze jednoduše popřít a panující obavy z neisté budoucnosti jsou dle mého názoru zcela opodstatněné. Ruku v ruce s globalizací ve všech odvětvích a oborech lidské činnosti jde jednoduše i rostoucí globálnost rizik.

Rizika spjatá se všemi v textu zmiňovanými osami jsou nepopiratelná a potřeba jejich řešení je akutní. Priority jednotlivých zemí se však mohou často dost podstatně lišit a nezřídka mohou stát i přímo proti sobě. Příklad: Proč by měly Spojené státy výrazně omezovat produkci škodlivin, když je to v rozporu s jejich ekonomickými zájmy a neexistuje žádný efektivní nástroj, který by je (v jejich pozici světové supervelmoci) dokázal k tomuto donutit? Z tohoto pohledu je idea kosmopolitismu, jakožto sounáležitosti s okolním světem a pocitu spoluzodpovědnosti za něj, jen stěží realizovatelná.

Další, ještě závažnější otázkou zůstává, jak do světového společenství hlouběji integrovat rozsáhlé regiony, které jsou od západní civilizace historicky, kulturně a nábožensky naprosto odlišné. Například začlenění zemí blízkého a středního východu by jistě bylo žádoucí, vzhledem k tomu, že se z těchto oblastí v současnosti rekrutuje valná většina aktivních teroristických skupin.

Beckův text je chválihodnou snahou o nalezení vhodného východiska ze současné situace. Myšlenky kosmopolitního, v důležitých otázkách jednotného světa nebo globální spravedlnosti jsou ale bohužel pouze vznešenou utopií. Stejně jako i většina ostatních sociologických úvah říká tento text *co*, ale již nenapovídá *jak*. To je ovšem v této problematice (vzhledem k její složitosti) zcela pochopitelné.

K zamyšlení:

- 1) Jak reálná je v současnosti hrozba teroristického útoku směřovaného na Českou republiku? A jak moc tuto hrozbu ovlivní případné umístění plánované protiraketové základny na našem území?
- 2) Je možné, že se v budoucnu svět sjednotí a převládne v něm 1 kultura, 1 typ životního stylu (pravděpodobně západní; či jiný??)
- 3) Nečeká svět v blízké budoucnosti finanční krize svým dopadem srovnatelná s krizí 30. let minulého století?